

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**ПЕДАГОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З РІЗНИМИ
СОЦІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ**

Затверджено редакційно-видавничою
радою Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
протокол № від р.

ХАРКІВ – 2016

обґрунтовувати тощо; самостійно виконувати вправи, вирішувати проблемні пізнавальні завдання; дотримуватися правила, алгоритму діяльності;

4) рефлексивні: здійснювати різні способи перевірки та контролю своєї діяльності: за планом, за зразком, поопераційний контроль, самоконтроль усієї навчально-пізнавальної діяльності тощо; прогнозувати результат діяльності; володіти способами виправлення помилок; аналізувати, пояснювати і оцінювати свої дії; брати участь у взаємному оцінюванні результатів розумової праці; готовність до самоконтролю, взаємооцінки [1].

Отже, озброєння студентів вищих педагогічних навчальних закладів знаннями про культуру розумової праці є одним із завдань, оскільки тільки маючи власний її досвід, вони зможуть ефективно вчитися, стати кваліфікованими спеціалістами, а отже і зможуть забезпечити власне самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Реан А. А. Социальная педагогическая психология : учеб. пособие / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. — СПб. : Питер Ком, 1999. — 416 с.
2. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія / Л. С. Рибалко. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. — 443 с.
3. Физиологические и психологические основы научной организации труда. — М. : Профиздат, 1970. — 232 с. — С. 50 – 64.

Василенко Г.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної педагогіки,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

На сучасному етапі людина, її життя і здоров'я визначаються як найвищі людські цінності, бо саме вони є показником цивілізованості суспільства, головним критерієм ефективності діяльності всіх його сфер. Підтвердженням цього є й найважливіші стратегічні завдання, визначені нормативними документами: Національна стратегія розвитку освіти в Україні (2012–2021 рр.), Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації» (2015 р.), Концепція «Нова школа» (2016 р.), проект Закону України «Про освіту» (2016 р.). У документах підкреслюється про необхідність збереження та зміцнення здоров'я молоді, виховання ставлення до здоров'я як до найвищої індивідуальної й суспільної цінності.

Сучасна наукова парадигма містить достатньо великий фонд наукових наробок щодо проблеми здоров'язбережувальної компетентності. Протягом останніх років вітчизняними вченими змістовно розглянуто теоретико-методологічні засади питань збереження та розвитку здоров'я в різних

аспектах: О. Вакуленко, О. Галагузова, В. Горащук, Н. Зимівець (соціально-педагогічний аспект); М. Барабаш, Л. Ващенко, Ж. Власова, Ю. Науменко (психосоматичний аспект); В. Байденко, Н. Бібік, І. Зимня, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун (соціально-життєва компетентність); В. Горащук, В. Григоренко, Н. Зимівець, С. Омельченко (культура здоров'я підростаючого покоління). У цих роботах було розкрито проблеми становлення духовного, психічного, фізичного та соціального здоров'я як складових здоров'я людини.

Актуальність проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів, її соціальне значення потребують підготовки молодих спеціалістів – працівників соціальної сфери, професійна діяльність яких спрямована на необхідність виховання у дітей ставлення до здоров'я як до найвищої індивідуальної й суспільної цінності. Однак, як зазначає С. Омельченко, тільки тоді така підготовка буде ефективною, коли особливого значення для кожного студента набуває формування такої здоров'язбережувальної компетентності, яка б забезпечила ведення ними здорового способу життя, і як результат – соціальну, професійну самореалізацію в суспільстві.

У науковій літературі дефініцію «здоров'я» представлено як багатогранне поняття. Його розглядають не лише як відсутність хвороб, а й гармонійне поєднання фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я як результат самодисципліни, самопізнання, самореалізації на основі стійкої потреби бути здоровим. Доведено, що майбутнє людини значною мірою залежить від стану всіх складових здоров'я (фізична, соціальна, психічна, духовна), від уміння берегти всі ці складові здоров'я і життя за будь-яких життєвих ситуацій.

Поняття „здоров'язбережувальна компетентність” в контексті соціально-педагогічної діяльності освітнього навчального закладу розглядаємо як сформовану здатність особистості до збереження власного фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я (Н. Барабаш, Л. Ващенко).

Для формування у студентів – майбутніх працівників соціальної сфери стійкої потреби щодо зміцнення здоров'я чільне місце займають здоров'язберігаючі освітні технології. До яких належать не тільки педагогічні технології, які не шкодять здоров'ю і виховують культуру здоров'я, але й специфічні здоров'язберігаючі технології: пальчикова, дихальна та звукова гімнастика, імунна гімнастика, психогімнастика, гімнастика для очей; аромотерапія. У формуванні основ здоров'язбережувальної компетентності особливо важливі фітотерапія (чаї, фітомішечки), вітамінотерапія (вітамінізація страв), арт-терапія, казкотерапія, кольоротерапія; аромотерапія.

Отже, комплекс здоров'язберегаючих технологій створює сприятливі умови для навчання, взаємодії студентів в колективі, повноцінного і раціонально-організованого рухомого режиму, оптимальної організації навчально-виховного процесу.

Під час формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх працівників соціальної сфери зазначені вище здоров'язбережувальні технології необхідно впроваджувати комплексно в професійній підготовці студентів. Для

повноцінного формування здоров'язбережувальної компетентності у студентів і як особистісної компетенції, і як компонента професійної компетентності можна застосовувати в системі навчальної, практичної професійної освіти і виховної роботи зі студентами такі засоби: форми (заняття з фізичної культури, спортивні секції, тренінги, дискусії, дебати, рольові ситуації, народні ігри, спортивні змагання), методи (проблемно-ігрові завдання, спостереження, моделювання ситуацій, мозковий штурм), прийоми (фасилітація зі самооцінки, самоаналіз дій, аналіз життєвих ситуацій). Зауважимо, під час занять студенти не тільки знайомляться зі змістом чотирьох основних складових здоров'я (фізична, психічна, соціальна, духовна), а й отримують науково-методичне забезпечення їх належного формування у майбутній професійній діяльності.

Психічна складова здоров'я визначає розвиток людини як особистості, забезпечує її душевне благополуччя (М. Барабаш, Ж. Власова). Тому при забезпеченні психічної складової здоров'язбережувальної компетентності майбутніх працівників соціальної сфери у ході виробничої, професійної практики необхідно створювати ситуації позитивного психоемоційного „клімату”, довіри, врахування індивідуальних особливостей студентів-практикантів, діалогу, соціальної фасилітації, стимулювання, успішності, ідентифікації студента як здоров'ятворчої особистості.

Психічна складова тісно пов'язана із соціальною. Соціальну складову здоров'я розглядають як ефективну взаємодію майбутнього працівника соціальної сфери із соціальним середовищем. Зазначимо, що створення в освітньому закладі освітньо-оздоровчого інтерактивного середовища, яке характеризується міжгалузевими зв'язками; сукупністю соціально-оздоровчих, фізкультурно-спортивних, соціально-етичних відносин, спрямоване на формування цінностей здоров'ятворчої життєдіяльності студентів.

Для формування в студентах життєвих навичок, спрямованих на здоровий спосіб життя у соціумі, необхідно на заняттях створити умови для взаємодії, спілкування у ході диспуту, виховувати толерантність у доведенні власної позиції в дискусії, розвивати навички аргументування своєї позиції в інтерактивних соціально-спрямованих заходах. Усе це дозволить студентам подолати бар'єри в міжособистісній взаємодії, та як результат покращити соціальну складову здоров'я.

Духовна складова здоров'я є своєрідною вершиною морально-етичних, естетичних норм, яка збирає все найкраще в людині, завдяки чому людина стає особистістю. Дуже доречно в цій ситуації організація волонтерської діяльності студентів із різною категорією дітей (сироти, переселенці, діти з особливими потребами, обдаровані діти та інші). Студенти-волонтери будуть вчитися спілкуватися, слухати інших і чути їхні проблеми, співпереживати у різних ситуаціях. Волонтерська робота проявляє усі складові здоров'я, поєднання яких характеризує „соціальну ситуацію розвитку студента”, за якою оцінювалася внутрішня й зовнішня ситуація розвитку майбутнього працівника соціальної сфери.

Таким чином, формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх працівників соціальної сфери потребує формування мотивації

студентів до збереження фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я у різних ситуаціях; створення інтерактивного освітньо-оздоровчого середовища; організації соціально-педагогічного супроводу здоров'язберігаючої діяльності майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів у умовах професійної підготовки до роботи в соціальній сфері можна розглядати як педагогічну систему відкритого типу, яка характеризується варіативністю (змінюється відповідно до соціального замовлення суспільства), інноваційністю (впровадження різноманітних здоров'язберігаючих форм, методів), соціальною інтегрованістю.

Василенко О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри теорії і методики професійної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ У МІКРОСЕРЕДОВИЩІ

Підготовка майбутніх працівників соціальної сфери до соціально-педагогічної діяльності з дітьми передусім пов'язана з потребою держави у забезпеченні готовності соціальних педагогів, соціальних робітників виконувати передбачені суспільством професійні функції, що пов'язано із створюванням в соціальному середовищі, мікросередовищі умов для соціалізації та благополуччя дітей.

Розвиток соціальної відповідальності у дітей обумовлена особливою роллю працівника соціальної сфери щодо формування моральних, загальнолюдських цінностей, виконувати рольові обов'язки та звітувати за власні дії на основі активізації внутрішніх зусиль у дітей в умовах мікросередовища (сім'я, однолітки, друзі, загальноосвітній заклад). Однак, аналіз сучасних досліджень з професійної підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери (С. Вайнола, М. Васильєва, Г. Васянович, І. Галатир, О. Гомонюк, О. Карпенко, Н. Максимовська, А. Рижанова, О. Хендрик) довів, що найбільш повному розкриттю професійних компетентностей, індивідуального професійного стилю студентів у розвитку соціальної відповідальності підростаючого покоління сприяє включення соціальної відповідальності у структуру професійно-педагогічної компетентності.

Суть поняття «соціальна відповідальність майбутнього працівника соціальної сфери» розглядаємо як інтегральну професійну якість, що включає в себе усвідомлення суспільної значущості своєї професійної діяльності, чітке знання своїх професійних функцій, володіння вміннями і навичками соціально-педагогічної діяльності, ініціативу, самостійність і творче ставлення до справи, прагнення до самоаналізу і самовдосконалення. Отже, соціальна відповідальність майбутніх працівників соціальної сфери репрезентується